

**Assurer une base légale solide pour gérer la période actuelle, OUI !
Imposer à la hâte et sans recul un cadre pour la gestion de futures crises, NON !**

26.04.21

Une très large majorité de juristes le confirment : le fondement juridique tel qu'actuellement utilisé par le gouvernement fédéral pour justifier l'adoption de mesures inédites visant à organiser notre société durant l'épidémie COVID-19 a généré une forte insécurité juridique. Un arrêté ministériel n'est pas l'instrument juridique adapté, encore moins lorsqu'il s'agit de limiter nos libertés. Ce n'est pas qu'une question d'argutie entre juristes. C'est une question essentielle de droit qui a toute son importance puisqu'elle touche à la nature même du pouvoir qu'exerce le gouvernement. Ce pouvoir doit en toutes circonstances être démocratiquement justifié et décidé. En l'occurrence, comme très souvent d'ailleurs, une telle question de « forme », c'est en fait une question de fond qui remonte à la surface, pour paraphraser Victor Hugo.

Alors, oui, il est effectivement grand temps que le gouvernement fédéral passe par la case parlementaire pour asseoir la légalité des mesures qu'il entend adopter. Nous ne sommes pas encore sortis de cette crise, loin s'en faut, *a fortiori* quand le cadre d'analyse choisi repose encore sur les indicateurs de contaminations et d'hospitalisation qui nous sont présentés quotidiennement. Il est indispensable qu'une majorité de nos parlementaires mandatent le gouvernement pour la suite de la gestion de cette épidémie de COVID-19, en lui imposant un cadre décisionnaire bien précis, tant sur le plan de la procédure que celui du fond. Il faut réinjecter du respect de la légalité dans la gestion de cette épidémie de COVID-19, pour que les citoyens que nous sommes, juristes et non-juristes, retrouvent le niveau d'adhésion nécessaire au bon fonctionnement de notre société. Il faut éviter que d'éminents magistrats comme ceux du tribunal de première instance de Bruxelles rappellent de telles évidences dans des décisions prises en urgence et au provisoire.

Ce processus démocratique permettra de ramener les différents intervenants à des analyses plus rigoureuses, car soumises à la réflexion et à la discussion des représentants directs de la population. C'est un point essentiel prévu par notre système juridique lui-même basé sur une Constitution forte ainsi que sur des droits et libertés ancrés dans des textes éprouvés tant au niveau national qu'international.

En revanche, le rétablissement de la sécurité juridique indispensable à la gestion actuelle de l'épidémie de COVID-19 ne saurait se traduire dans le même temps par l'imposition précipitée d'un cadre déterminé pour les futures épidémies et crises sanitaires qui pourraient survenir en Belgique, au-delà de l'épidémie de COVID-19. Souhaiter couvrir la gestion actuelle et l'imposer comme cadre de référence des épidémies à venir serait confondre sécurisation juridique et précipitation. La réforme des polices qui a eu lieu à la fin des années 1990 n'a pas non plus été adoptée au moment de l'arrestation des tristes protagonistes de l'affaire Dutroux ou de la Marche blanche. Non, le temps de la réforme structurelle n'est pas celui de la gestion d'une crise. La crise révèle les dysfonctionnements, les limites d'un système qu'il convient d'examiner avec un certain recul, en profitant de l'avis éclairé de multiples intervenants, après la résolution de la période de crise. Le temps de la réflexion sur les changements systémiques viendra, mais il n'est pas encore advenu.

Nos sociétés modernes sont des systèmes complexes, régis par de nombreuses réglementations qui traduisent la nécessaire prise en compte de cette complexité (il suffit ici de se référer à la réglementation relative à la gestion des données à caractère personnel). Modifier un module du système entraîne potentiellement des aménagements, voire des contradictions, avec d'autres parties du système. Entériner dans l'urgence un projet de loi pour toutes les épidémies à venir, alors que le besoin immédiat est l'adéquation de la gestion actuelle à notre État de droit, risque fort de contenir des incohérences qui conduiront rapidement à des déclarations d'illégalité. Cela renforcera l'insécurité juridique décriée, et par voie de conséquence la perte d'adhésion des citoyens à la gestion de notre société avec toutes les suites que l'on peut imaginer (populisme, complotisme et autres maladies démocratiques).

S'il est certes grand temps de mettre de l'ordre dans l'approche actuelle de la gestion de l'épidémie de COVID-19, en consacrant l'intervention du Parlement en l'occurrence par l'adoption d'une loi, il faut prendre le temps de la réflexion et de l'analyse des leçons de la crise actuelle pour envisager les modifications du cadre légal qui permettront d'améliorer la gestion des prochaines épidémies en Belgique. C'est une évidence pour ceux qui, en ces temps troublés pour le juste fonctionnement de notre société, continuent à faire le choix de la raison et de l'intelligence.

*

**Zorgen voor een solide rechtsgrondslag om de huidige crisis te beheren, jazeker!
Overhaast en onbedachtzaam een verregaand juridisch kader voor alle toekomstig
crisissen vastleggen, neen!**

26.04.2021

De overgrote meerderheid van juristen is het erover eens: de rechtsgrondslag die de federale regering vandaag gebruikt om onze samenleving tijdens de COVID-19-epidemie te organiseren door middel van verregaande maatregelen, is hoogst onzeker. Een ministerieel besluit is hiervoor niet het geschikte instrument, en al zeker niet als het gaat om de beperking van onze vrijheden. Deze kwestie belangt echter niet alleen juristen aan. Integendeel, het gaat om een fundamentele rechtsvraag die raakt aan de aard zelf van de bevoegdheden die de regering uitoefent. Deze bevoegdheden moeten onder alle omstandigheden democratisch worden bepaald en gerechtvaardigd. De kwestie gaat dan ook over veel meer dan 'juridisch geneuzel' en raakt aan de wijze waarop wij onze samenleving vorm willen geven.

Het is hoogstnoodzakelijk dat de federale regering zich eindelijk tot het parlement wendt om zich te verzekeren van een wettelijke grondslag voor de maatregelen die zij van plan is te nemen. De huidige crisis is immers nog lang niet voorbij, zeker niet zolang het referentiekader van de beperkingen wordt bepaald door de cijfers van de besmettingen en ziekenhuisopnames die ons dagelijks worden meegedeeld. Het is van fundamenteel belang dat een meerderheid van onze parlementsleden de regering een mandaat geeft voor het verdere beheer van de COVID-19-epidemie. Zij moeten dit doen door een zeer nauwkeurig besluitvormingskader op te leggen aan de regering, zowel op procedureel als op inhoudelijk vlak. Het respect voor het wettigheidsbeginsel en de democratie moet opnieuw centraal worden gesteld bij het beheer van deze crisis, zodat burgers zich verbonden blijven voelen met de samenleving waarin ze leven, ongeacht of zij jurist zijn. Het is niet normaal dat magistraten daarop moeten wijzen in het kader van spoedprocedures.

De herwaardering van het democratische proces zal de verschillende partijen betrokken bij het beheer van deze crisis nopen tot een grondigere aanpak, nu hun beslissingen het voorwerp zullen zijn van discussie en controle door de rechtstreekse vertegenwoordigers van het volk. Het gaat om een essentieel kenmerk van ons rechtsstelsel, dat steunt op een sterke Grondwet en op rechten en vrijheden die verankerd zijn in teksten die zowel op nationaal als op internationaal niveau hun waarde hebben bewezen.

Het herstel van de rechtszekerheid, wat onontbeerlijk is voor het huidige beheer van de COVID-19-epidemie, kan echter geen rechtvaardiging bieden voor het overhaast opleggen van een specifiek juridisch kader voor alle epidemieën en gezondheids crisissen die zich in de toekomst in België zouden voordoen. Men verwacht rechtszekerheid met overhaasting wanneer men het beheer van de huidige COVID-19-epidemie wil afdekken met een juridisch kader dat eveneens als referentiekader geldt voor toekomstige epidemieën. De politiehervorming van eind jaren negentig werd ook niet doorgevoerd op het moment dat de trieste hoofdrolspelers in de zaak Dutroux werden gearresteerd of terwijl de Witte Mars plaatsvond. Een crisisperiode is dan ook niet het juiste moment om structurele hervormingen door te voeren. Zij legt in de eerste plaats de fouten en de beperkingen van een systeem bloot. Deze fouten en beperkingen moeten vervolgens, na afloop van de crisisperiode, worden onderzocht en geanalyseerd, steunend op de expertise van een ruime kring van belanghebbenden. Het tijdstip voor een fundamentele herbezinning zal weldra komen, maar is op dit moment nog niet aangebroken.

Onze moderne samenleving is een complex systeem. Zij wordt beheerst door talrijke regels waarin uitdrukking wordt gegeven aan deze complexiteit (een goed voorbeeld zijn de regels inzake het beheer van persoonsgegevens). De wijziging van een onderdeel van het systeem kan aanpassingen van andere delen van het systeem met zich meebrengen of zelfs tot tegenstrijdigheden leiden. Een wet voor het beheer van alle toekomstige epidemieën die in allerijl wordt aangenomen, terwijl de onmiddellijke noodzaak er enkel in bestaat om het huidige beheer van de crisis in overeenstemming te brengen met de beginselen van onze rechtsstaat, zal onmiskenbaar tegenstrijdigheden of fouten bevatten die snel tot ongeldigheidsverklaringen zullen leiden. Dit zal de aangeklaagde rechtsonzekerheid alleen maar versterken, en bijgevolg het geloof van de burgers in het bestuur van onze samenleving verder doen afnemen, met alle gevolgen van dien (populisme, samenzweringstheorieën en andere democratische ziekten).

Het is onmiskenbaar de hoogste tijd om orde op zaken te stellen bij de huidige aanpak van de COVID-19-epidemie door de betrokkenheid van het parlement bij de beheersing ervan vast te leggen in een wet. Voor wijzigingen aan het juridische kader met het oog op de beheersing van toekomstige epidemieën is het echter noodzakelijk voldoende tijd te nemen om lessen te trekken uit de huidige crisis en na te denken over de wijzigingen die de beheersing van toekomstige epidemieën in België zullen verbeteren. Dit is een vanzelfsprekendheid voor zij die blijven kiezen voor redelijkheid en rationaliteit in tijden waarin het functioneren van onze samenleving op de proef wordt gesteld.

*

Marc Pittie, avocat au barreau de Bruxelles - advocaat bij de balie van Brussel
Sébastien Kaisergruber, avocat au barreau de Bruxelles - advocaat bij de balie van Brussel
Nicolas Thirion, Professeur, Faculté de Droit de Liège - Professor, Rechtsfaculteit van Luik
Véronique Brusselmans, avocate au barreau de Bruxelles - advocaat bij de balie van Brussel

Yves Poulet, Professeur, Faculté de Droit de Namur et membre de l'Académie royale de Belgique - Professor, Rechtsfaculteit van Namen en lid van de Koninklijke Academie van België

Séverine Evrard, avocate au barreau de Bruxelles et médiatrice - advocaat bij de balie van Brussel en bemiddelaar

Pierre de Bandt, avocat au barreau de Bruxelles - advocaat bij de balie van Brussel

Raluca Gherghinaru, avocate au barreau de Bruxelles - advocaat bij de balie van Brussel

Alice Asselberghs, avocate au barreau de Bruxelles - advocaat bij de balie van Brussel

Nathalie Demarque, avocate au barreau de Tournai et de Bruxelles - advocaat bij de balies van Doornik en Brussel

Blanche Magarinos-Rey, avocate au barreau de Paris - advocaat bij de balie van Parijs

Arnaud Jansen, avocat et ancien membre du conseil de l'Ordre du barreau de Bruxelles - advocaat bij de Balie van Brussel en voormalig lid van de Orde

Erik Van den Haute, Professeur, ULB - Professor, ULB

Pierre Schaus, Professeur, UCLouvain - Professor, UCLouvain

Martin Buysse, Professeur, UCLouvain - Professor, UCLouvain

Irène Mathy, Maître de conférences invitée, Université Saint-Louis Bruxelles - Gastdocent, Université Saint-Louis Bruxelles

Denis Flandre, Professeur, UCLouvain - Professor, UCLouvain

Olivier Lhoest, Chef de service associé, CHC Liège - Geassocieerd afdelingshoofd, CHC Luik

Martin Zizi, Professeur, ex-KUL, ex-VUB, chercheur en biophysique moléculaire, et ancien Président de Comité d'Ethique - Professor, ex-KUL, ex-VUB, onderzoeker, voormalig voorzitter van de Commissie Ethiek

Raphael Jungers, Professeur, UCLouvain - Professor, UCLouvain

Elisabeth Paul, Chargée de cours, Directrice, ULB - Docent, Directeur, ULB

Vincent Laborderie, Maître de conférences, UCLouvain - Universitair Hoofddocent, UCLouvain

Raphaël Lefevre, Maître de Conférences, Université de Paris - Universitair Hoofddocent, Universiteit van Parijs

Bernard Dubuisson, Professeur, UCLouvain - Professor, UCLouvain

Marie-Aude Beernaert, Professeur, UCLouvain - Professor, UCLouvain

Anne Zeegers, Professeur de droit, EPHEC - Professor in de rechten, EPHEC

Thierry Moreau, avocat au barreau du Brabant Wallon et Professeur extraordinaire, UCLouvain - advocaat bij de balie van Waals-Brabant en Professor, UCLouvain

Virginie Timmermans, Professeur de droit, EPHEC - Professor in de rechten, EPHEC

Diletta Tatti, Assistante et chercheuse, Université Saint-Louis Bruxelles - Assistent en onderzoeker, Université Saint-Louis Bruxelles

Christine Guillain, Professeure, Université Saint-Louis-Bruxelles - Professor, Université Saint-Louis-Bruxelles

Diane Bernard, Professeure, Université Saint-Louis-Bruxelles - Professor, Université Saint-Louis-Bruxelles

Denis Brusselmans, avocat au barreau du Brabant Wallon - advocaat bij de balie van Waals-Brabant

Charly Derave, chercheur, ULB - onderzoeker, ULB

Pierre d'Argent, Professeur ordinaire, UCLouvain, membre de l'Institut de droit international, Vice-Président de la Société européenne de droit international et membre du barreau de Bruxelles - Professor, UCLouvain, lid van het Instituut voor Internationaal Recht, vice-voorzitter van de Europese Vereniging voor Internationaal Recht en lid van de balie van Brussel

Notre Bon Droit ASBL - Notre Bon Droit VZW

Lawyers4Democracy

Covidrationnel